

Волинська обласна державна адміністрація
Управління освіти, науки та молоді
Луцький педагогічний коледж

Зарицька А. А., Чайка В. А.

КОЛОКВІУМ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ

«ПОСТАНОВКА ГОЛОСУ»

*Завдання для самостійної роботи студентів
освітнього ступеня бакалавр*

Луцьк
«Надстир'я»
2020

*Рекомендовано до друку вченою радою
Луцького педагогічного коледжу
(протокол № 5 від 17 січня 2020 р.)*

Рецензенти:

Мойсіюк В.В. – заслужений діяч мистецтв України, завідувач ПЦК хорового диригування Волинського коледжу культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського, художній керівник камерного хору «Оранта».

Регуліч І.В. – кандидат мистецтвознавства, завідувач кафедри хорового диригування та постановки голосу Луцького педагогічного коледжу.

Колоквіум із дисципліни «Постановка голосу» : завдання для самостійної роботи студентів ОС бакалавр / упоряд. А. А. Зарицька, В. А. Чайка. Луцьк : Надстир'я, 2020. 16 с.

Колоквіум є формою самостійної роботи студентів із навчальної дисципліни «Постановка голосу». Навчальне видання містить теми змістових модулів, перелік питань, критерії оцінювання та список рекомендованої літератури. Питання колоквіуму охоплюють історію розвитку української та європейської вокальної школи, основні поняття вокальної техніки та виконавської майстерності, музичну термінологію.

Колоквіум розроблений відповідно до навчального плану підготовки освітнього стуреня бакалавра, галузі знань 02 Культура і мистецтво, спеціальності 025 Музичне мистецтво.

Рекомендовано студентам та викладачам мистецьких навчальних закладів.

ББК 784(477.82)(07)

ВСТУП

Постановка голосу є однією з важливих навчальних дисциплін у підготовці висококваліфікованого, професійно грамотного спеціаліста, здатного на високому рівні впроваджувати передові методи та тенденції сучасної вокальної педагогіки.

Вивчення дисципліни спрямовується на розвиток аналітичного мислення в області процесу голосоутворення, збагачення музичного смаку, роботу над вдосконаленням вокального слуху, накопиченням вокального досвіду та професійними самовдосконаленням. Студенти, відповідно до робочої навчальної програми, складаються колоквіуми, що є формою самостійної роботи.

Питання колоквіуму спрямовані на засвоєння базових теоретичних, методологічних та вокально-технічних понять, виконавських умінь та навичок, які є необхідними у роботі майбутнього фахівця.

Тематика питань зорієнтована на такі основні аспекти:

- оволодіння технічними прийомами постановки голосу з урахуванням специфіки майбутньої професії;
- тенденції розвитку українського вокального мистецтва;
- використання теоретичного матеріалу при опрацюванні вокальних творів різних стилів та жанрів;
- набуття знань щодо розвитку класичного та естрадного вокального мистецтва;
- збагачення досвіду сприйняття музики, поглиблення розуміння процесів розвитку вокального мистецтва;
- уміння організувати освітній процес та самостійну роботу;
- володіння музично-термінологічною лексикою.

I КУРС

Змістовий модуль I. ОСНОВИ ВОКАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

Тема 1. Головні положення навчальної дисципліни «Постановка голосу».

Ознайомлення з будовою голосового апарату. Формування правильної співацької постави. М'язові відчуття під час співу на опорі. Відпрацювання співацького вдиху та видиху. Діафрагма, устрій та розташування.

Тема 2. Формування основ співацького дихання.

Ознайомлення з основними типами дихання. Відпрацювання нижньореберно-діафрагматичного типу дихання. Формування самоорганізації співацького дихання. Засвоєння основних фаз співацького вдиху та видиху. Контроль за обсягом повітря під час видиху. Усвідомлення ролі «затримки дихання». Відпрацювання механізму видиху у співацькому процесі.

Змістовий модуль II. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТЕОРІЇ ЗВУКОУТВОРЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ЯКОСТІ ЗВУКА

Тема 3. Формування навичок вокального звуковедення. Оволодіння навичками орфографії та орфоепії.

Формування навичок співу на легато. Кантилена як основа академічного співацького мистецтва. Удосконалення навичок співацького дихання. Набуття навичок особливостей формування голосних та приголосних звуків, засвоєння правил орфографії та орфоепії академічної манери співу.

Тема 4. Процес звукоутворення. Формування навичок роботи артикуляційного апарату.

Ознайомлення з видами атаки звуку. Формування м'якої атаки звуку. Усвідомлення значення складових артикуляційного апарату (зуби, губи, язик та

щелепи). Відпрацювання навичок артикуляції голосних та приголосних звуків.
Роль мимічної мускулатури у співацькому процесі.

Теоретичні питання колоквиуму

1. Перша українська опера та її роль у розвитку вокального мистецтва.
2. Вокально-поетична спадщина Т. Шевченка.
3. Визначення понять:
 - ✓ *голосовий апарат;*
 - ✓ *дихання. Типи дихання;*
 - ✓ *вокальний вдих та видих;*
 - ✓ *діафрагма;*
 - ✓ *процес голосоутворення;*
 - ✓ *вимова у співі: вокальний складоподіл;*
 - ✓ *принципи вокальної орфоенії.*
4. Засоби музичної виразності та загальні музичні поняття.
 - ✓ *Лад. Тональність. Розмір. Темп. Ритм. Мелодія.*
 - ✓ *Жанр. Українська народна. Авторська пісня. Вокаліз.*
 - ✓ *Жанрове розмаїття української народної пісні*
5. Елементи методики вивчення дошкільного репертуару.
 - ✓ *Організація дихання.*
 - ✓ *Протяжний спів.*
 - ✓ *Виразність дикції та артикуляції.*
 - ✓ *Ауфтакт.*
6. Музична термінологія:
 - ✓ *voce – голос;*
 - ✓ *ad libitum – за бажанням;*
 - ✓ *a cappella – спів без супроводу;*
 - ✓ *molto – дуже;*
 - ✓ *sotto voce – напівголосно, приглушено.*
 - ✓ *lento – протяжно;*

- ✓ *largo* – широко;
- ✓ *grave* – важко;
- ✓ *adagio* – повільно, спокійно
- ✓ *moderato* – помірно;
- ✓ *sostenuto* – стримано;
- ✓ *non troppo* – не дуже;
- ✓ *andante* – спокійно (кроком)
- ✓ *allegretto* – пошвавлено;
- ✓ *allegro* – весело, швидко;
- ✓ *vivo* – жваво;
- ✓ *vivace* – швидко, жваво;
- ✓ *presto* – дуже швидко.

II

КУРС

Змістовий модуль III. ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ НАВИЧОК

Тема 5. Співацька позиція звуку.

Відпрацювання високої співацької позиції звуку. Усвідомлення функцій складових вокального слуху (звуковисотний, динамічний, тембровий, ритмічний). Формування високого головного звучання та розвиток вокального слуху під час виконання вправ, вокалізів, художніх вокальних творів. Ознайомлення з вокально-тілесною схемою.

Тема 6. Фізіологічні механізми співацької опори.

Формування поняття про співацьку опору. Складові співацької опори – опора звуку, опора дихання, опора мовлення.

Продовження формування вокально-технічних навичок під час виконання вокальних творів.

Змістовий модуль IV. ПОЛОЖЕННЯ ТА ФУНКЦІЇ ЗВУКОУТВОРЮЮЧИХ ОРГАНІВ У ПРОЦЕСІ СПІВУ

Тема 7. Формування відчуття головного та грудного резонування.

Усвідомлення ролі головного та грудного резонаторів як індикаторів повноцінного звучання голосу. Відпрацювання відчуття резонансу у процесі виконання вокальних вправ, вокалізів, народних пісень та інших вокальних творів.

Тема 8. Розвиток відчуттів високого імпедансу.

Ознайомлення з поняттям про сильний та слабкий імпеданс. Використання методів впливу на положення гортані та м'якого піднебіння, закріплення відчуття високого імпедансу шляхом зміцнення надскладкового простору.

Теоретичні питання колоквиуму

1. Розвиток оперного мистецтва в Європі.
2. Пісенна та оперна спадщина М. Лисенка.
3. Визначення понять:
 - ✓ *звукоутворення;*
 - ✓ *види голосоведення;*
 - ✓ *основи вокальної орфоенії;*
 - ✓ *вокалізація.*
4. Засоби музичної виразності та загальні музичні поняття.
 - ✓ *Музична форма. Куплет. Фраза. Фразування.*
 - ✓ *Динаміка. Динамічні нюанси. Агогіка.*
 - ✓ *Виникнення жанру опери. Опера. Оперета. Лібрето.*

✓ *Арія. Аріозо. Каватина. Речитатив.*

5. Елементи методики вивчення дошкільного та шкільного репертуару репертуару.

✓ *Особливості дитячого голосу дошкільного віку.*

✓ *Особливості дитячого голосу молодшого шкільного віку.*

✓ *Художній показ.*

6. Музична термінологія:

✓ *primo* або *prima* – перший

✓ *sotto voce* – напівголосно, приглушено.

✓ *a tempo* – у попередньому темпі;

✓ *rubato* – у вільному темпі;

✓ *rosso a rosso* – поступово;

✓ *sempre* – завжди;

✓ *subito* – несподівано;

✓ *morendo* – завмираюче, затихаючи;

✓ *D. S. al coda* – з місця, позначеного *S* до коди

✓ *ma* – але;

✓ *ma non troppo* – але не занадто;

✓ *molto* – дуже;

✓ *prima volta* – «вперше», вказівка виконання у першому з двох повторень;

✓ *portato* – спосіб звуковидобування між *legato* та *staccato*

✓ *passionato* – пристрасно;

✓ *vibrato* – коливання, надає звуку теплоти і виразності;

✓ *dictio* – вимова, уміння чітко і виразно вимовляти текст під час співу;

✓ *articulation* – розчленування, спосіб виконання звуків під час співу;

✓ *resonare* – (відгукуватись) пристрій налаштований на певну частоту власних коливань.

Ш

КУРС

Змістовий модуль V. ВОКАЛЬНО-ХУДОЖНЯ ВИРАЗНІСТЬ

Тема 9. Об'єднана опора співацького звуку. Дихання. Висока позиція звучання.

Удосконалення роботи над високою позицією звучання. Засвоєння поняття об'єднана опора співацького звуку та дихання. Удосконалення звучання голосних протягом усього діапазону. Розвиток співацького діапазону.

Тема 10. Кантиленийний спів. Методи вирівнювання регістрів. Поняття регістрової будови співацького голосу.

Ознайомлення з регістровою будовою співацького голосу. Розбіжності у структурі регістрів чоловічих і жіночих голосів. Особливості виконання перехідних звуків між регістрами (подвійне перекриття). Оволодіння навичками співу на різних динамічних нюансах, а також навичками вирівнювання регістрів. Засвоєння механізму «прикриття» звуку. Закріплення навичок кантиленного співу у процесі роботи над творами класичного та сучасного репертуару.

Змістовий модуль VI. УДОСКОНАЛЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВОКАЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ НАВИЧОК

Тема 11. Засвоєння різних форм звуковедення.

Удосконалення навичок кантиленного співу протягом усього діапазону під час виконання українських народних пісень. Формування фальцетного звучання. Набуття навичок філірування звуку у процесі роботи над творами класичного вокального репертуару. Удосконалення звучання голосних.

Тема 12. Розвиток вокального слуху та співацьких уявлень.

Розвиток самоконтролю за своїми діями, станом, співом та інтонаційною точністю виконання. Відпрацювання уміння створювати відповідний емоційний стан з метою виразного виконання вокальних творів.

Теоретичні питання колоквиуму

1. Творча спадщина В. Івасюка та Т. Петриненка.
2. Плеяда українських виконавців ХХ ст. (С. Крушельницька, О. Петрусенко, З. Гайдай, О. Мишуга).
3. Композитори Волині у вокальній творчості (І. Стравінський, Г. Мірецький, В. Герасимчук, М. Стефанишин, В. Тиможинський).
4. Визначення понять:
 - ✓ *опора звуку;*
 - ✓ *опора дихання;*
 - ✓ *діапазон голосу;*
 - ✓ *регістрова будова голосу.*
5. Засоби музичної виразності та загальні музичні поняття.
 - ✓ *Тональність.*
 - ✓ *Лад. Лади народної музики.*
 - ✓ *Інтерпретація.*
 - ✓ *Агогіка.*
6. Елементи методики вивчення шкільного репертуару.
 - ✓ *Особливості дитячого голосу середнього шкільного віку.*
 - ✓ *Аналіз пісні, вокального твору.*
 - ✓ *Художній показ.*
7. Музична термінологія:
 - ✓ *tessitura – (тканина), висотне положення звуків музичного твору стосовно діапазону співацького голосу.*
 - ✓ *registrum – (список, перелік) ряд звуків співацького голосу, що характеризується одним механізмом голосоутворення і схожими тембровими якостями.*

- ✓ *impedio* – (перешкоджаю) імпеданс, є захисний механізм для голосових складок співака;
- ✓ *belcanto* – (прекрасний спів) стиль співу, який склався в Італії в середині XVII ст.
- ✓ *vocalizzazione* – вокалізація, виконання мелодії на голосний звук.
- ✓ *con moto* – з рухом, рухливо;
- ✓ *accelerando* – прискорюючи;
- ✓ *stringendo* – пришвидшуючи, стискаючи;
- ✓ *stretto* – стиснуто, швидше;
- ✓ *piu mosso* – більш рухливо.
- ✓ *ritenuto* – поступове заповільнення;
- ✓ *ritardando* – стримуючи;
- ✓ *rallentando* – уповільнюючи;
- ✓ *allargando* – розширюючи;
- ✓ *meno mosso* – менш рухливо.

IV

КУРС

Змістовий модуль VII. РОЗВИТОК ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Тема 13. Розвиток вокально-виконавських навичок під час роботи над піснями з шкільного репертуару.

Закріплення навичок дикції та артикуляції, удосконалення рівності звучання голосу протягом усього діапазону, розширення динамічних можливостей голосу, розвиток виконавських здібностей. Уміння використовувати знання про анатомо-фізіологічні особливості розвитку голосового апарату дітей під час роботи над піснями з шкільного репертуару. Усвідомлення важливої ролі навчально-художнього репертуару у процесі співацького навчання.

Тема 14. Розвиток навичок стильової і жанрової інтерпретації вокальних творів.

Уміння використовувати знання про форму, характер, динаміку розвитку вокальних творів. Розуміння значення тембрального забарвлення співацького голосу. Розвиток виконавських здібностей під час роботи над виконанням українських народних пісень та творів сучасних українських авторів. Поєднання літературного тексту зі співом.

Змістовий модуль VIII. ЗАКРІПЛЕННЯ ВОКАЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ НАВИЧОК, НЕОБХІДНИХ ДЛЯ КВАЛІФІКОВАНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Тема 15. Створення художнього образу вокального твору та відображення його емоційного змісту.

Формування уявлень про специфіку музично-образного відображення світу. Використання власного емоційно-естетичного досвіду для створення художнього образу вокального твору. Уміння створювати певний емоційний настрій для кращого відображення змісту музичного твору. Формування поняття співацького еталону.

Тема 16. Акумуляція виконавсько-художніх умінь та навичок.

Формування творчого інтересу до виконуваних пісенних творів. Вміння утримувати увагу школярів засобами вільного володіння голосом та інструментом. Розширення динамічних можливостей, удосконалення та закріплення звучання голосу протягом усього діапазону. Розвиток художньо-виконавських можливостей під час роботи над сучасним естрадним репертуаром.

Теоретичні питання колоквиуму

1. Плеяда українських виконавців ХХ ст. (Б. Гмиря, А. Солов'яненко, Д. Гнатюк, Б. Руденко, Є. Мірошніченко).

2. Вокальна спадщина композиторів ХХ ст. та початку ХХІ ст. (А. Кос-Анатольський, П. Майборода, О. Білаш, О. Козаренко, І. Шамо А. Філіпенко, Б. Фільц, М. Скорик, Л. Горова).
3. Визначення понять:
 - ✓ *бельканто*;
 - ✓ *кантилена*;
 - ✓ *імпеданс*.
4. Засоби музичної виразності та загальні музичні поняття.
 - ✓ *Музично-образне мислення*.
 - ✓ *Фразування*.
 - ✓ *Музична форма*.
 - ✓ *Метроритм*.
5. Елементи методики вивчення шкільного репертуару.
 - ✓ Особливості дитячого голосу старшого шкільного віку.
 - ✓ Художній показ.
 - ✓ Етапи роботи над вокальною партією.
6. Музична термінологія:
 - ✓ *detonner* – детонувати, співати фальшиво;
 - ✓ *discantus* – високий дитячий голос з діапазоном *до 1ї – соль 2ї октави*;
 - ✓ *cantilena* – наспівне, зв'язне виконання мелодії;
 - ✓ *mixtus* – мікст, регістр співацького голосу в якому змішуються грудне та головне резонування;
 - ✓ *mutatio* – мутація; зміна, перехід дитячого голосу в дорослий;
 - ✓ *portamento (portare la voce)* – портаменто, в співі плавний перехід ковзанням від одного звуку до іншого;
 - ✓ *simile* – так само;
 - ✓ *senza* – без;
 - ✓ *quasi* – як потрібно;
 - ✓ *poi* – тоді, потім;

- ✓ cantabile – співуче;
- ✓ cesura / caesura – зупинка, перерва.

Критерії оцінювання відповідей студентів

- 10-9 балів* висвітлено сутність основних категорій і понять, продемонстровано здатність до аналізу та узагальнення матеріалу; матеріал викладено логічно, згідно з нормами літературної мови;
- 8-7 балів* висвітлено сутність основних категорій і понять, продемонстровано здатність до аналізу та узагальнення матеріалу; можливе недоопрацювання в групуванні матеріалів;
- 6-5 балів* відповідь на достатньому рівні, добре здійснено підбір та узагальнення матеріалу; є недоліки у висвітленні сутності основних категорій і понять або аналізі чи логіці подачі матеріалу;
- 4-3 бали* відповідь часткова, матеріали не повністю відповідають задекларованій темі або є грубі порушення правил використання наукових джерел;
- 2-1 бал* відповідь є на мінімальному рівні;
- 0 балів* відповіді немає.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк В.Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) : для студентів музичних ВНЗ. К.: LAT&K, 2012. 192 с.
2. Антонюк В. Г. Постановка голосу: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Укр.ідея, 2000. 68 с.
3. Дмитриев. Л. Б. Основы вокальной методики. Москва, 2000. 338 с.
4. Дорошок В.Д. Основы вокально-педагогічної творчості вчителя музики. Івано-Франківськ, 2007, 158 с.
5. Кушко Я.С. Методика навчання співу: посібник з основ вокальної майстерності. Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2013. 288 с.
6. Овчаренко Н. Основы вокальной методики : науково-методичний посібник. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2006. 116 с.
7. Пляченко Т.М. Методика викладання вокалу: навчально-методичний посібник для студентів мистецького факультету (Спеціальність «Музична педагогіка і виховання. Кіровоград : КДПУ, 2005. 80 с.
8. Пляченко Т.М. Методика викладання вокалу: програма навчального курсу для студентів мистецького факультету (Спеціальність «Музична педагогіка і виховання», ОКР «спеціаліст»). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2006. 30 с.
9. Риггс, С. Школа для вокалістів «Как стать звездой». Москва, 2000. 120 с.
10. Староскольцев К. П. Постановка голосу в запитаннях і відповідях. Рівне : Овід, 2018. 280с.
11. Сучасне вокальне мистецтво в Україні : колективна монографія (ред.-упоряд. В.В. Сінельникова, А.Б. Попова), Київ : Видавництво Ліра, 2017, 252 с.
12. Прохорова Л. В. Українська естрадна вокальна школа. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів культури і мистецтв III-IV рівнів акредитації. Видання друге. Вінниця : Нава ккнига, 2006. 384 с.

Навчальне видання

ЗАРИЦЬКА Анна Андріївна
ЧАЙКА Вікторія Анатоліївна

КОЛОКВІУМ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ

«ПОСТАНОВКА ГОЛОСУ»

*Завдання для самостійної роботи студентів
освітнього ступеня бакалавр*

Формат 60x84/16. Ум.-друк. арк. 0,9.
Наклад 50. Зам. 02.

Волинське обласне редакційно-видавниче підприємство «Надтир'я»,
43016, м. Луцьк, вул. Лесі Українки, 7. Тел. (0332) 72-20-13

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру ДК № 349 від 02.03.2001.